

СТАНОВИЩЕ

за дисертацията на ЯНА КИРИЛОВА СТЕФАНОВА на тема “Философският концептуализъм в източноазиатския будизъм (през даоистката рецепция на класическия будизъм)” за присъждане на образователната и научна степен „доктор по философия” (проф. направление: 2.3. Философия (История на философията. Източна философия) от доц. дфн ТАТЯНА ПЕТРОВА БАТУЛЕВА – секция “История на философските и научните идеи”, ИИОЗ, БАН

Представеният от Яна Кирилова Стефанова дисертационен труд се състои от увод, три глави, заключение, използвана литература (която включва 120 заглавия на български, английски руски и други езици), приложения, частичен превод на трактата “Събуждането на Махаяна”, както и списък с включените в текста имена и транслитерации. Уводът е отлично структуриран, според изискуемите необходими компоненти: точно формулиране на обекта (“източноазиатския будизъм в неговия китайски вариант”), предмета (“специфичната концептуализация на будизма посредством даоистката рецепция”), целите и задачите на изследването, описание на методологическия инструментариум и хронологическите рамки.

Още в началото искам да подчертая особената актуалност на представеното изследване, което самата авторка основателно дефинира като “крос-културен и интердисциплинарен мост”: тази актуалност, от една страна, е свързана с липсата на собствено философски и историко-философски разработки върху специфичната концептуалност и вътрешната еволюция на китайския будизъм у нас, а, от друга, в по-общ план, със ситуираността в проблематиката на философските и културните рецепции, особено необходима в условията на глобализация и интеркултурен диалог. За българската философска култура това е първият дисертационен труд, посветен на своеобразната културна адаптация при рецепцията на будистката доктрина в Китай. Но представеният от Яна Стефанова труд е ценен и в друго отношение – за разлика от преобладаващите на Запад трудове, чийто фокус е насочен към китайския будизъм като вече завършено явление, дисертантката търси “археологията” и динамиката на явлението, т.е. факторите, довели до възникването и развитието на понятийния апарат, фокусиращ специфичните проектории, които индийският будизъм получава на китайска почва и раждането на същностно нов източноазиатски будизъм; нещо, което предопределя и неговото бъдещо развитие в две основни посоки: първо, към усъвършенстване на изкуството на разговора като

съчетание на прецизен изказ и проникновен философски размисъл; и второ, като интелектуален копнеж по абсолюта, определящ света на явленията. Затова изборът на Стефанова и нейния научен ръководител проф. Иван Камбуров – дългогодишен изследовател и проводник на източната философска мъдрост – да поставят в основата на дисертационния труд трактата „Събуждане на вярата в Махаяна”, произведение, ключово за формирането на идейния концептуализъм на източноазиатския будизъм, чиято цел е да обедини в общ корпус разнопосочните Махаяна мотиви, е съвсем основателен. Именно в този трактат се долавя значително отклонение от класическите индийски будистки доктрини на Шуня-вада, нещо, което свидетелства за наличие на алтернативна интерпретация на тези доктрини.

Още в глава първа „Идейна концептуализация на философската мисъл в Древен Китай и Древна Индия” Стефанова прави преглед на степента на проучване на проблематиката и след коректно позоваване на чуждия опит, заявява собствената си изследователска позиция и мястото на своята разработка в синологическите и будоложките изследвания.

Практиките за превод и тълкуване при разпространението на будизма в Китай, актуализацията на категориалната структура в неодаоизма и философско-смисловото поле на преводаческо-интерпретативната техника за “напасване на понятията” “гъ-и” са основният фокус във втора глава. Стефанова тръгва по свой “среден път”, съчетаващ филологическата и философската оптика: от една страна, споделя позицията, че понятието гъ-и е и съвременен конструкт, но от друга, не приема омаловажаването на ролята му при рецепцията на будизма в Китай. Тя обосновава тезата, че именно новата интерпретация и усъвършенстването на техниката на гъ-и водят до значими промени в превода на понятията, преноса на идеи и адаптирането им към китайския културен контекст. Това усъвършенстване играе ключова роля за появата на китайския будистки канон, чиято склонност към синкретизъм води до новаторски, алтернативен прочит и хармонично инкорпориране на различните аспекти на класическия будизъм. Яна Стефанова убедително показва как в своята “китайска разновидност” будистката парадигма постепенно се откъсва от своите индийски корени и заживява нов живот, съответстващ на китайската мисловна традиция и култура. Характерът на това изместване, на това раждащо различие повторение е потърсен в гъ-и, който от екзегетична техника за превод с ограничен обхват се превръща в “херменевтичен подход” за обяснение на понятията на класическия будизъм.

В трета глава в синтезиран вид са представени различните типове концептуализация, довели до развитието на съответния термин по определен начин, както и водещите принципи,

предизвикали избора на един или друг вариант на будистките термини. Рецепцията и преводът на индийските будистки сутри се извършва като едновременно привличане и оттласкване, интерпретиране и реинтерпретиране – динамичен процес, който е колкото прочит, толкова и адаптация и придаване на ново теоретично значение. Пример за такава адаптация, за такъв алтернативен прочит, е преходът от индийската „недуалистична“ представа към своеобразен китайски синкретичен „реализъм“. Този преход е свидетелство и за фундаменталните разлики в двата типа концептуализъм: от опозиция на битието (йоу), небитието (у) вече се разглежда като най-висша позиция и начало на всичко; подобна трансформация виждаме и в концепцията за "принципа", обединяващ и ръководещ всички отделни събития, която неусетно измества доистинския възглед за предопределеността; това “китайско лице” на будизма предполага и преодоляване на двата аспекта на Абсолюта, които в новия контекст се конституират като две проявления на една и съща същност.

В тази синкретична оптика на китайския вариант на будизма, търсеца позитивните аспекти на негативното, при която “йоу” и “у” пулсират в синхрон и в която, за разлика от традиционната европейска парадигма, негативът не е изтласкан или асимилиран, според нас са заложили възможности за бъдещи развития на предложениния труд: става дума за този различен от диалектичното снемане синтез, в който се установява един своеобразен Над-абсолютен и който бележи прехода от индийската „недуалистична“ представа към китайския синкретичен „реализъм“.

Авторефератът отразява точно приносните моменти на дисертационния труд. Яна Стефанова има 5 публикации по темата на дисертацията (една от тях е под печат), участвала е в 5 международни и докторантски конференции, има редица специализации в чужбина, а вече и свой “глас” в очертаното от изследванията върху източната философия поле. Особени адмирации заслужава и допълнително положението от докторантката труд, довел до превод на части от разглеждания трактат, който се появява за първи път на български език, въпреки популярността му сред учените от Русия и Западна Европа. Като имам пред вид посочените качества на предложениния труд и научните приноси, които се съдържат в него, убедено ще гласувам на докторантката Яна Кирилова Стефанова да бъде присъдена образователната и научна степен “доктор по философия”.

28.08.2018.

Доц.дфн Т. Батулева